

Fördjupad analysrapport

Unga Vuxna i Värmdö Kommun - en prioriterad målgrupp

Innehåll

.....	1
1. Om uppdraget.....	4
2. Unga vuxna i Värmdö idag	5
Inledning.....	5
Hur kom de unga till socialtjänsten.....	5
Hur länge har de unga varit aktuella	5
Vilka insatser har de unga fått	6
Typ av missbruk	6
Diagnoser	6
Hemförhållanden.....	7
Skola/arbete.....	7
Barn	7
Ekonomi	7
Övrigt	8
Arbete som pågår i Värmdö kommun	8
3. Unga vuxna i Sverige idag	10
Statistik: unga som står utanför arbetsmarknaden.....	10
Arbetslöshet.....	10
Bidragmottagare	11
Kraftig ökning av psykisk ohälsa	12
Behov av samordnade och individanpassade insatser.....	13
Fokus på bakomliggande orsaker samt fullföljda studier.....	14
Exempel på metoder och insatser.....	15
Arbetslivsinriktad rehabilitering enligt IPS-modellen	15
Arbetsintegrerade sociala företag.....	17
Case management.....	18
Inkluderande rehabilitering	18
Blixtjobb.....	19
4. Fördjupad analys	19
Slutsatser/förslag på arbete framåt	19
Framgång av samordning	20
Arbete och studier	20

Sociala företag.....	21
Case manager	22
Blixtjobb.....	22
IPS projekt.....	23
Övrigt	23
Referenser.....	24

1. Om uppdraget

Beskriv hur ärendet uppkommit?

Inom socialtjänstens olika enheter kommer vi dagligen kontakt med målgruppen unga vuxna. Unga personer som av olika orsaker behöver ha hjälp och stöd av socialtjänsten utifrån olika problematiker. Denna målgrupp saknar många gånger fundamentala bitar i sina liv som gör det svårt för dem att bli en del av samhället och att på egen hand leva ett självständigt liv. Utanförskap och utsatthet bidrar till att dessa unga personer kan stanna kvar inom socialtjänstens försorg under flera år.

Syftet med arbetet

Med en genomlysning och en inventering av behoven för just Värmdö kommun, kan vi med hjälp av resultatet börja skapa oss en uppfattning och förståelse kring vad vi har för utmaningar att arbeta med framåt när det kommer till målgruppen unga vuxna. Vi kommer också att med hjälp av resultat och omvärldsbevakning kunna ge en mer omfattande kunskap av vilka arbetssätt och metoder som skulle kunna vara verksamt att titta vidare på för socialtjänsten i Värmdö.

Hur såg riktlinjerna för arbetet ut?

Vi startade med att göra en inventering hur många unga vuxna vi på socialtjänsten i Värmdö kommun arbetar emot. Vidare kartlagde vi deras aktuella situation för att få en helhetsbild kring målgruppens situation.

Vi fortsatte sedan med att titta på yttre och inre faktorer för målgruppen som socialtjänsten träffade. Vidare behövde vi även skapa oss en bild av vad andra instanser, myndigheter och kommuner sett, detta genom en omvärldsbevakning.

Metod- hur har analysen tagits fram?

Genom att granska den aktuella målgruppen både ur ett kvantitativt och kvalitativt sätt kan vi återge en detaljerad bild i beskrivande text. I texten kan vi på ett omfattande sätt återge målgruppens svårigheter och behov. Genom den kvantitativa informationsinsamlingen har det givit oss en aktuell bild av omfattningen av den aktuella målgruppen.

2. Unga vuxna i Värmdö idag

Inledning

I Värmdö har vi valt att definiera en ung vuxen från åldern 18-25 år, dvs unga vuxna födda från 1992 tom 1999. Vi har vidare kartlagt unga vuxna som har insatser inom socialpsykiatri, beroende eller ekonomiskt bistånd under IFO Myndighet. De som har kontakt med socialpsykiatrin kan ha insatser i form av boendestöd, träningslägenhet eller sysselsättning. För att en ung vuxen ska kunna ansöka om insatser från socialpsykiatri så behöver denne en psykiatrisk diagnos av något slag. Det kan variera från depression till psykossjukdom eller neuropsykiatriska diagnoser. För att kunna få en insats från beroendegruppen behöver den unge ha någon form av riskbruk eller missbruk. Gällande ekonomiskt bistånd kan den unga ansöka om detta om den unga inte har tillräckliga egna inkomster från den dagen den är 18 år och inte går på gymnasiet alternativt om de fyllt 21 år och försörjningsskyldigheten från föräldrarna upphör.

Inom socialtjänsten idag (november 2017) har vi 12 unga vuxna som har insatser inom socialpsykiatri. Det är 10 unga vuxna som har insatser från beroendegruppen och 16 unga vuxna som uppbär ekonomiskt bistånd. 5 av dessa totalt 38 individer har dubbla kontakter. Det är alltid en kombination mellan ekonomiskt bistånd och någon av beroende eller socialpsykiatri. Behovet av ekonomiskt bistånd är större hos de unga vuxna som har insats av beroendegruppen.

Hur kom de unga till socialtjänsten

De unga vuxna som blir aktuell i vuxenheten kommer till lika stor del från psykiatri, genom anmälan, egen ansökan eller överflyttas från ungdomsgruppen. Ett fåtal söker själva hjälp. När det gäller försörjningsstöd måste den unga vuxna ansöka på egen hand. Det vi kan se är att hälften av de idag aktuella unga har koppling till det sociala arvet, dvs att deras föräldrar har haft eller är aktuella inom ekonomiskt bistånd.

Hur länge har de unga varit aktuella

De flesta unga vuxna som är aktuella i beroendegruppen har blivit aktuella någon gång under året. De unga vuxna som har kontakt med socialpsykiatrin har varit aktuella under en längre tid, dessa unga vuxna har haft insatser upp mot 4-6 år. Det man kan se är att unga vuxna som

har kontakt med beroendegruppen har mer sporadiska kontakter och kommer och går i större utsträckning. De unga vuxna som uppstår försörjningsstöd har hälften varit aktualiserats under detta år 2017 och hälften från 2016. Någon enstaka ung vuxen har varit aktuell för ekonomiskt bistånd under längre tid än 3 år.

Vilka insatser har de unga fått

Många av de unga vuxna som har insatser från socialpsykiatrin har träningslägenheter och nästan alla har boendestöd i olika omfattning. Ett fåtal har även sysselsättning. Gällande unga vuxna som har kontakt med beroendegruppen har dessa unga nästintill lika delar träningslägenhet, stödboende eller behandlingsinsatser i olika stor utsträckning. Någon har endast råd- och stödkontakt och någon vårdas enligt LVM. Ett fåtal av de unga vuxna har insatser både i form av ekonomiskt bistånd och tillfälligt boende då de är bostadslösa. Resterande har endast ekonomiskt bistånd som insats.

Typ av missbruk

De unga vuxna som har kontakt med beroendegruppen har olika typer av missbruk. Tre unga vuxna har enbart alkoholmissbruk. Tre unga har enbart cannabis/haschmissbruk. Enstaka unga brukar heroin och MDMA (ecstasy) som huvuddrog. Hälften av de unga har ett blandmissbruk där de inte är bundna vid en speciell drog utan brukar både narkotika, läkemedel och alkohol.

Diagnoser

De unga vuxna som får insats genom socialpsykiatrin behöver ha en psykiatrisk diagnos för att kunna ansöka om insatser. De diagnoser som är vanligast är generaliserat ångestsyndrom, depression och emotionell instabil personlighetsstörning. Ett fåtal har bipolär sjukdom, autism och social fobi. Enstaka unga vuxna har tvångssyndrom, hallucinationer och lågbegåvning. Gällande unga vuxna i beroendegruppen har de vanligtvis en neuropsykiatrisk sjukdom som ADHD eller ADD. Detta i kombination med en missbruksdiagnos. Det vi kan se i inventeringen av ungas psykiska hälsa är att det finns många diagnoser eller sjukdomstillstånd representerade och de unga har inte bara en diagnos eller sjukdom utan är oftast drabbad av flera. Av de unga vuxna som har ekonomiskt bistånd har en tredjedel neuropsykiatriska diagnoser som ADHD och ADD. Depression förekommer också. Över hälften av de unga är

sjukskrivna av läkare men ingen generell problematik går att utläsa. Det är blandade orsaker till sjukskrivningarna.

Hemförhållanden

Det som är genomgående i båda grupperna av unga vuxna är att de antingen bor hemma eller är bostadslösa. Endast någon enstaka har eget kontrakt på bostadsmarknaden. Resterande av de unga vuxna bor hemma hos föräldrar eller släktingar. Förändringen sker hos socialpsykiatriens unga då de kan få insatsen träningslägenhet. Utöver detta är de unga föremål för den tuffa situation som råder på dagens bostadsmarknad. Ett fåtal unga har haft längre placeringar på HVB eller familjehem och några få har det även i dagsläget. De flesta som uppbär försörjningsstöd har inget eget boende, endast en ung vuxen har eget kontrakt och en ung har andrahandskontrakt. Resterande unga bor antingen inneboende hos släktingar eller vänner medan majoriteten av de unga fortfarande bor hemma hos sina föräldrar.

Skola/arbete

De flesta unga vuxna, oavsett vilken del av socialtjänsten de har kontakt med, har inte fullgjorda gymnasiala studier. Över hälften saknar fullständiga gymnasiebetyg. Ett fåtal unga saknar även fullständiga betyg från grundskolan. Dessa unga har inte heller haft något stadigvarande arbete i sitt liv. Enstaka av de unga har påbörjat yrkesutbildning eller högskolestudier. En ung vuxen har påbörjat Komvux för att få gymnasiebetyg. Ett fåtal unga har haft praktik eller anpassad anställning av Arbetsförmedlingen eller annan insats.

Ingen ung har längre arbetslivserfarenhet eller fullgjorda akademiska studier.

Barn

De flesta unga vuxna har inga egna barn. En ung vuxen har barn som är placerade i familjehem och endast en ung vuxen har barn som denne bor tillsammans med.

Ekonomi

De flesta unga vuxna har ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd) som sin enda inkomstkälla. Hälften av de unga vuxna som förekommer inom socialpsykiatriens verksamhet har aktivitetsersättning och några har aktivitetsstöd. Båda ersättningarna beviljas av

Försäkringskassan. I övrigt förekommer ersättningar så som sjukpenning, lönebidrag, föräldrapenning i enstaka fall. Nästan samtliga av de unga vuxna som har ekonomiskt bistånd har det som sin enda inkomst. Endast två unga har försörjningsstöd som ett komplement till annan inkomst.

Övrigt

En ung vuxen väntar fängelsedom och en ung har kontakt med Frivården. Det finns tre unga som har en kombinerad insats mellan socialtjänsten och biståndsenheten som fattar beslut om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Arbete som pågår i Värmdö kommun

För stöd mot arbete och studier

Värmdö kommun har genom Arbetsmarknad och integrationsenheten en arbetsgrupp vid namn Arbetsmarknadsgruppen (AMG). Deras huvudfokus är att hjälpa människor mot arbete eller studier. I denna grupp finns en speciell inriktning kallad DUA (Delegationen för Unga) och det är en nationell satsning. En handläggare med specialinriktning mot OSA (offentligt skyddad anställning) och en studie och yrkesvägledare arbetar inriktat mot målgruppen 20-25 år.

Den unga kan komma i kontakt med DUA på olika sätt. Arbetsförmedlingen och inremittering från socialtjänsten är de vanligaste remitteringsförfarandena. Den unga kan dock även själv ta kontakt för att begära stöd och hjälp. Det första steget som sker är ett trepartssamtal. Studie och yrkesvägledaren, arbetskonsulenten och ungdomen, samt ev. anhöriga är med (om ungdomen önskar det). På mötet sätts agendan för hur man ska gå vidare med den unga utifrån intressen, personliga resurser mm.

Om den unga vill studera finns möjlighet för den unga att få utbildningskontrakt om de gymnasiala studierna inte är avslutade. Detta sker i så fall via Arbetsförmedlingen och Studie och yrkesvägledaren. En studieplan upprättas utifrån den unges behov, i detta ska läraren stå för extra studiestöd.

Om den unga vill arbeta (heltid/deltid) ska handläggaren på AMG hjälpa till i den processen.

Stöd ges då i CV skrivande, intervjuträning, jobbsökande och kontakt med arbetsgivare. Uppföljningen sker regelbundet oavsett vilken väg de unga väljer att gå.

Ett krav för att den unga kan kunna få detta stöd är att de är inskrivna på Arbetsförmedlingen.

Insatser för beroendeproblematik och psykisk ohälsa

Minimaria Värmdö är en del av Maria ungdom som i sin tur är en del av Beroendecentrum Stockholm. Maria ungdom och flera andra Minimariamottagningar vänder sig till åldersgruppen 13-20 år. På Minimaria Värmdö är åldersgruppen 13-25 år.

Uppdraget är att arbeta med tidig upptäckt det vill säga runt 13 års ålder. Arbetet består även i att träffa ungdomar i åldern 13-18 år som använder droger. I arbetet ingår även att göra missbruksbedömningar av den unga, det är en form av kartläggning och tar mellan 6-8 veckor. Utredningen innefattar hälsosamtal, läkarbesök, nätverksarbete och kartläggning. Under denna period lämnar den unga även urinprov

Minimaria Värmdö erbjuder både motiverande samtal, familjesamtal och planerar även att börja erbjuda återfallsprevention. Minimaria arbetar utifrån KOMET som är ett utbildningsprogram som riktar sig till föräldrar.

Minimaria Värmdö har möjlighet att erbjuda en basutredning vilket innebär en första psykiatrisk utredning för att kartlägga om behov av ytterligare utredning föreligger.

Kopplat till Minimaria finns Livsstilmottagningen som vänder sig till unga vuxna mellan 18-25 år med ett riskbeteende kring alkohol, droger och psykisk ohälsa. En gång per vecka träffar Minimaria socialsekreterare från ungdomsgruppen och mottagningsgruppen inom socialtjänsten i Värmdö kommun. För att då prata om gemensamma ärenden i ett samverkansform.

I tjänsten ingår även att arbeta som droginformatör, dvs. informerar om alkohol och droger. Detta arbete bedrivs på olika gymnasieskolor i kommunen.

3. Unga vuxna i Sverige idag

Unga vuxna är högt representerade bland personer som står utanför arbetsmarknaden i Sverige idag och allt fler blir aktuella inom socialtjänsten. Många kommuner i Sverige upplever svårigheter att fånga upp målgruppen och organisera anpassade metoder och insatser efter de behov som finns. Bland unga vuxna finns det några särskilda grupper som i större utsträckning är representerade bland arbetslösa och som har omfattande behov för att nå självständighet och etablera sig i samhälls- och arbetslivet. Undersökningar visar att särskilt utsatta grupper är unga som inte har avslutade gymnasiestudier, som har funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, missbruk samt är utrikes födda.

Regeringen har utsett en nationell samordnare för unga som varken arbetar eller studerar. Detta då problematiken för och kring unga som varken arbetar eller studerar i åldern 15-25 år är omfattande och komplex vilket ställer stora krav på samhället. Samordnaren framför att bristande samordning och helhetssyn är några av de största utmaningarna i arbetet och att det ofta saknas ett holistiskt synsätt. För unga kan det innebära att det stöd de erbjuds blir otydligt, att insatserna är kortsiktiga och att planeringen inte är samordnad. (SOU, 2017)

Statistik: unga som står utanför arbetsmarknaden

Arbetslöshet

I januari 2017 var ungdomsarbetslösheten 18,6 procent i Sverige vilket är de lägsta noteringarna på många år. Samtidigt finns grupper bland unga som inte är en del av den positiva utvecklingen. De grupper bland unga vuxna som inte ingår i den minskade arbetslösheten är följande:

- Unga utan avslutade gymnasiestudier
- Unga med funktionsnedsättning
- Unga utrikes födda

(Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, u.å.)

Gruppen unga vuxna som varken arbetar eller studerar har fått stor uppmärksamhet de senaste åren. Redan 2003 gjorde Utbildningsdepartementet en utredning, *Unga utanför* (SOU 2003:92), kring målgruppen i åldersspannet 16-24 år. I utredningen lyfts vikten av att bryta det utanförskap som många unga vuxna befinner sig i då möjligheterna till det försämras ju

längre tiden går. Av 70 000 unga utanför år 2001 var det 20 000 som fortfarande var utanför året därpå. Utbildningsdepartementet konstaterar att de som står utan arbete/studier i två år eller längre har betydligt svårare att etablera sig i samhället.

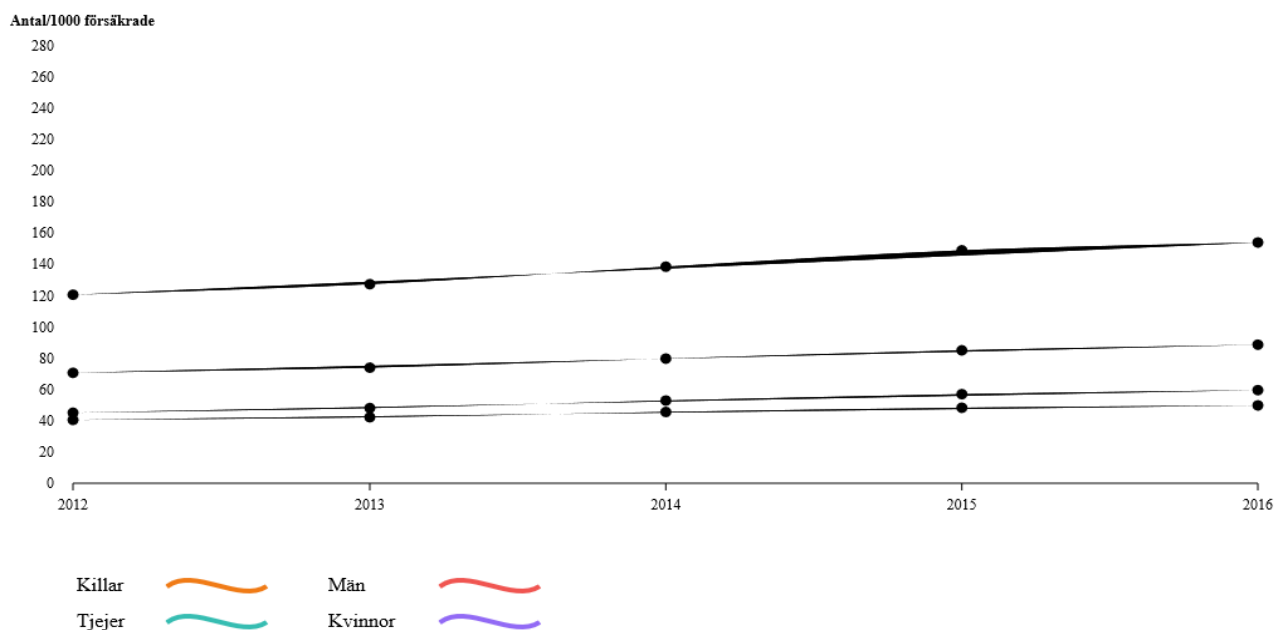
År 2014 var det 7,5 % av unga i åldrarna 16-24 år som varken arbetade eller studerade i Sverige. I landets kommuner var andelen som lägst 3,4 % och som högst drygt 16 %. I Värmdö kommun låg motsvarande andel på 6,7 %, det vill säga något under medel i landet. Andelen killar är högre, i Värmdö 7,7 % jämfört med tjejer som ligger på 5,5 %. Andelen killar är även något mer representerade i landet som helhet (Ung idag, 2014). I Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) nationella insamling av indikatorer gällande barn och unga 2017 framgår det att cirka 1 av 10 unga vuxna mellan 17-24 år varken arbetar eller studerar i Stockholms län. (Uppdrag psykisk hälsa Stockholms län, u.å.)

Bidragmottagare

Unga vuxnas svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden visar sig även i statistik kring antal mottagare av bidrag. Enligt Socialstyrelsens lägesrapport över Individ- och familjeomsorgen 2016 utgör unga vuxna i åldrarna 18-29 år nästan 40 % av samtliga försörjningsstödstagare i Sverige. (Socialstyrelsen, 2016)

Vad gäller unga med aktivitetsersättning och/eller sjukpenning har antalet ökat stadigt under perioden 2012-2016:

Sjukpenning och/eller aktivitetsersättning

Antal unga med sjukpenning och/eller aktivitetsersättning, 16-24 år, 2012-2016. Antal per 1000 försäkrade.

Källa: Försäkringskassan, STORE

Uppgiftslämnare: Försäkringskassan

Antalet 16-24 åringar med aktivitetsersättning och/eller sjukpenning ökade stadigt under åren 2012-2016, från 43 till 55 per 1000 försäkrade. Ökningen har varit kraftigare bland tjejer. I åldrarna 25-29 var antalet betydligt högre år 2012 (121 per 1000 försäkrade). Även skillnaden mellan könen var betydligt större i den äldre åldersgruppen, där andelen tjejer var betydligt högre. (Ung idag, 2016)

Kraftig ökning av psykisk ohälsa

Det finns flera bakomliggande faktorer som orsakar unga vuxnas svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och ofta finns en komplex problematik i grunden. En framträdande faktor som påverkar inträdet i arbetslivet och etablering i vuxenlivet är den ökade psykiska ohälsan bland unga i Sverige idag. Detta poängterar Socialstyrelsen i en nyligen utgiven rapport (Socialstyrelsen, 2017) där en kraftig ökning av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna påvisas. Under åren 2006-2016 ökade psykisk ohälsa hos barn i åldern 10-17 år med över 100 procent. För unga vuxna i åldern 18-24 år är ökningen cirka 70 procent.

Den ökade psykiska ohälsan innefattar såväl psykiska besvär som oro eller nedstämdhet samt psykiska sjukdomar som hälso- och sjukvården diagnostiserar och behandlar. Diagnoser som framför allt har ökat är depressioner och olika ångestsyndrom. Samtidigt ökar diagnostiseringen av olika neuropsykiatriska diagnoser som ADHD och autism. Även förekomsten av skadligt bruk och beroende av olika substanser har ökat över tid. Socialstyrelsen bedömer det som troligt att depressioner och ångestsyndrom kommer att fortsätta öka bland barn och unga vuxna åtminstone den närmaste perioden framöver.

Socialstyrelsen lyfter i rapporten att den psykiska ohälsan bland barn och unga vuxna får konsekvenser i form av ökade svårigheter att tillgodogöra sig studier, vilket leder till lägre uppnådd utbildningsnivå. Detta i sin tur gör det svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, vilket också riskerar att öka den psykiska ohälsan eftersom det skapar ytterligare påfrestningar. Psykisk ohälsa bland unga vuxna är därmed en utmaning som ställer stora krav på samverkan mellan olika aktörer för att skapa förutsättningar att öka möjligheter för målgruppen att klara av studier och ta sig in på arbetsmarknaden.

Behov av samordnade och individanpassade insatser

Temagruppen Unga i Arbetslivet har tagit fram rapporten *Unga utanför i åtta regioner- en beskrivning av unga som varken arbetar eller studerar* (Temagruppen Unga i Arbetslivet, 2017). Rapporten ger en beskrivning av i vilken utsträckning unga varken arbetar eller studerar och inte heller har någon annan meningsfull sysselsättning, uppdelat utifrån olika regioner i Sverige. Rapporten ger även en analys av vad som skulle kunna förbättra situationen för gruppen utifrån ett socialt inkluderingsperspektiv. Samordnade insatser och stöd betonas, samt en välfungerande samverkan mellan staten, kommunerna, landstinget, civilsamhället och arbetsgivare. Särskilt viktigt är detta när det handlar om unga med funktionsnedsättning och andra som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden. Tema unga lokaliserar även följande behov kring insatser för målgruppen:

- **Mångfald av insatser**

Många i målgruppen befinner sig längre bort från arbetsmarknaden jämfört med genomsnittet av de som enbart är registrerade som arbetslösa. Behov finns av flera

parallella insatser från olika aktörer för att lyckas etablera sig i arbets- och samhällslivet.

- **Tidiga och individanpassade insatser**

Varaktiga förändringar kräver tidiga och skräddarsydda individuellt anpassade insatser. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor påvisar i rapporten *Det stora steget* att resultaten i grundskolan och gymnasieskolan har stor betydelse för ungas etableringsmöjligheter senare i livet. Därför är tidiga insatser i skolan för att kunna påverka ungas möjligheter att etablera sig senare i livet av stor vikt. Tidiga och individanpassade insatser är även att föredra såväl ut ett individperspektiv som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

- **Motverka exkluderande och diskriminerande strukturer**

Exkluderingen från en samhällssfär ökar risken för att också bli exkluderad från andra sfärer. Unga som varken arbetar eller studerar har därför större risk att exkluderas från exempelvis bostadsmarknaden. Det är därför av yttersta vikt att tänka igenom hur insatserna kan göras tillgängliga och inkluderande för *alla*.

Mångfald i insatser är också något som uppmärksammas i FoU Nordvästs utvärdering av Ungdomsslussen i Järfälla Kommun (FoU Nordväst, 2007). Ungdomsslussen var ett projekt i samverkan mellan Socialförvaltningens IFO-enhet, Jobbcenter, Utbildnings- och kulturförvaltningen och Arbetsförmedlingen. Målgruppen var unga i åldrarna 16-24 år som uppbar försörjningsstöd samt som valt att inte fortsätta skolan. Syftet med satsningen var att ungdomarna skulle återgå till någon form av utbildning alternativt inträde i arbetslivet och utvärderingens resultat visade bland annat att ju fler insatser ungdomarna erbjöds, desto bättre utfall gav det.

Fokus på bakomliggande orsaker samt fullföljda studier

I Länsstyrelsens rapport *Unga vuxna med försörjningsstöd* (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2007) granskas socialtjänstens arbete med unga vuxna i åldrarna 18-24 år som söker försörjningsstöd. Granskningen visar att majoriteten av socialtjänstens insatser är inriktade på arbetslösa personer. Samtidigt bedöms en tredjedel av de unga vuxna inte stå till

arbetsmarknadens förfogande. I gruppen unga vuxna med långvarigt beroende av försörjningsstöd finns personer med omfattande sociala problem, missbruk och psykisk ohälsa, och som inte uppfyller villkoren för ersättning från a-kassa eller Försäkringskassan. Fler satsningar och metodutveckling som är riktade till de problemområden som utgör orsaker till arbetslösheten behövs därför i arbetet med unga vuxna.

Länsstyrelsens granskning visar även att avklarade gymnasiestudier är sällsynt bland unga vuxna med försörjningsstöd. Även ofullständiga grundskolestudier förekommer.

Länsstyrelsen lyfter därmed behovet av insatser som höjer unga vuxnas deltagande i studier och att fullfölja dessa då arbetsmarknaden idag ställer stora krav på utbildning.

Exempel på metoder och insatser

Det görs många satsningar kring målgruppen unga vuxna runt om i landet för att öka ungas möjlighet till inträde på arbetsmarknaden och/eller studier. Mycket av det som görs bygger på samverkan och individanpassat stöd till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Många satsningar riktas även till unga med komplex problematik och psykisk ohälsa utifrån att det är vanligt förekommande inom målgruppen. Nedan följer exempel på olika metoder, insatser och arbetssätt som framgångsrikt används kring unga vuxna idag.

Arbetslivsinriktad rehabilitering enligt IPS-modellen

IPS står för Individual Placement and Support och är en modell för arbetsrehabilitering utvecklad för personer med allvarliga psykiska störningar. Modellen går ut på att hjälpa personer att skaffa sig ett arbete med lön och att ge det stöd som krävs för att de ska lyckas på arbetsplatsen. Arbetet bygger på ett grundantagande om att personer med funktionsnedsättning vill och kan ta ett arbete samt att detta bör ske med stöd i en anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Istället för att fokusera på bedömningar av personens arbetsförmåga är grundtanken att stödet ska ges när personen önskar och är motiverad till arbete, utan att behöva genomgå faser av arbetsträning innan. Rehabiliteringen ska utgå från individens val och stödet ska vara individuellt behovsbaserat under obegränsad tid. IPS-modellen är en typ av Supported Employment (SE) vilket är ett samlingsnamn för en viss typ av arbetsrehabiliteringsinsatser för personer med funktionshinder. (Kunskapsguiden, u.å.)

Exempel på ett samordningsförbund som satsar på SE-metoden idag är Huddinge, Botkyrka och Salem med insatsen *Slussen* som är en samverkan mellan Arbetsförmedling, kommun, Försäkringskassan och landstinget. Slussen riktar sig till unga vuxna i åldern 16-24 år i området som behöver extra stöd på vägen till arbete eller studier. Många deltagare har ofullständig skolgång, komplex problematik eller en dokumenterad funktionsnedsättning. Individuella möten erbjuds varje vecka, deltagarna erbjuds gemensamma aktiviteter och studiebesök. Motiverande samtal och ett lösningsfokuserat arbetssätt tillämpas. År 2015 hade Slussen kontakt med drygt 100 unga vuxna, varav 86 % av de som avslutade sitt deltagande gick vidare till arbete eller studier. (Samordningsförbundet Huddinge Botkyrka Salem, u.å.)

IPS-modellen är evidensbaserad och lyfts fram som en rekommenderad insats av Socialstyrelsen. Rekommendationerna bygger på resultatet från tre vetenskapliga internationella studier som visar på att IPS är mer effektiv än andra arbetsförberedande modeller för arbetsrehabilitering när det gäller att stödja deltagarna till reguljära arbeten. Resultatet från studierna visar att IPS-deltagare arbetar fler timmar, får arbete snabbare och uppnår högre inkomster än personer som tagit del av andra arbetsförberedande träningsmodeller.

Under åren 2011-2013 tilldelades 32 kommuner i Sverige statsbidrag på uppdrag av regeringen för att bedriva försöksverksamhet för att utveckla arbetet kring arbetslivsinriktad rehabilitering. Socialstyrelsen inriktade försöksverksamheterna på individanpassat stöd till arbete enligt IPS-modellen. I Socialstyrelsens utvärdering av satsningen (Socialstyrelsen, 2013) framgår det att 600 av totalt 900 deltagare i försöksverksamheterna fick någon form av sysselsättning under perioden. Värmdö kommun var en av de kommuner som beviljades medel (totalt 11 205 000 kr) från Socialstyrelsen under försöksverksamhet inom IPS under 2011-2013. Projektet genomfördes i samverkan med Haninge, Tyresö och Nynäshamn samt med psykiatri och Försäkringskassan. Målgruppen var individer som stod mycket långt ifrån arbetsmarknaden, så som personer med psykisk, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning men även unga utan diagnos med låg begåvning men inte utvecklingsstörning. För att öka möjligheten för dem att komma ut i arbete eller studier lades fokus på omfattande och intensivt stöd med färre personer runt den enskilde, helhetssyn samt behovsanpassat stöd och hjälpmedel. I projektets utvärdering framgår det att en framgångsfaktor var att flera

professioner samverkade i nätverk runt deltagarna. Man såg behov av fortsatt arbete med IPS-modellen men hade inte möjlighet till det på grund av projekttidens begränsning.

(Mårtensson, 2014)

Centrum för Evidensbaserade Psykosociala Insatser har studerat IPS-modellen efter projektets genomförande och tittat på vilka omständigheter som hade betydelse för resultatet. Studiens resultat visar på ett tydligt mönster där de IPS-verksamheter som implementerats på ett effektivt sätt, och där man medvetet strävat efter att följa principerna, i högre utsträckning fick ut deltagarna i jobb, praktik och studier. Deltagarna tenderade också att få högre inkomst och att skatta insatsen, alliansen med arbetsspecialisten samt sin hälsa högre. CEPI lyfter att modellen har potential för att nå resultat i svensk kommunal regi. (Markström, Bejerholm, Svensson och Bergmark, 2015)

Arbetsintegrerade sociala företag

Arbetsintegrerade sociala företag är företag som säljer varor eller tjänster och som samtidigt skapar arbete till människor som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. De flesta företagen drivs genom kooperativ och vinsten återinvesteras i verksamheten, vilket i sin tur skapar fler jobb. Ofta kan en individ erbjudas arbetsträning på företaget genom avtal med myndigheter. Arbetsintegrerade sociala företag förekommer inom många olika branscher, exempelvis bygg och snickeri, café och restaurang, hushållsnära tjänster, missbruksbehandling etc. Arbetet anpassas helt efter individens förmåga. Exempel på samordningsförbund som satsar på socialt företagande är Södertälje, Gävleborg och Huddinge/Botkyrka/Salem.

Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi (u.å.) är finansierat av Europeiska socialfonden och har i en rapport granskat utvecklingen för 1 636 anställda i arbetsintegrerade sociala företag från 2003 till 2012. Kartläggningen visar på att många av de anställda fortfarande efter nio år har sin huvudsakliga inkomst från arbete. I jämförelse med en kontrollgrupp är de som har anställts i arbetsintegrerade sociala företag i mindre utsträckning deltagare i marknadspolitiska åtgärder och har dessutom färre sjukdagar. Resultaten visar på att anställning i arbetsintegrerade sociala företag ger positiva effekter. Temagruppen ser behov av ytterligare forskning och studier på området.

Case management

Case management är en insats som riktar sig till vuxna personer med allvarliga psykiska funktionshinder samt beroendeproblematik. Insatsens syfte är att samordna vården för att individen ska kunna leva ett så självständigt liv som möjligt. En vårdsamordnare, så kallad Case manager, ansvarar för att utredning, planering och adekvata insatser genomförs och följs upp tillsammans med klienten. Stödet är individanpassat och formas efter individens specifika behov. (Socialstyrelsen, u.å.)

Case management används som insats i många kommuner, framför allt riktat till socialpsykiatri och missbruk. Insatsen kan även användas som en arbetslivsinriktad rehabiliteringsinsats, detta görs bland annat inom Stockholm stads samordningsförbund (Samordningsförbundet Stockholms stad, u.å.). I Nacka kommun pågår även pilotprojektet Case manager, som riktar sig särskilt till unga vuxna med en komplex livssituation i åldern 18-30 år. (Nacka kommun, 2017)

FoU Norrbotten har gjort en utvärdering av insatsen Case management för att se vilka effekter arbetsmetoden har medfört för individerna. Utvärderingen visar att Case management har bidragit till att minska kostnaderna inom både socialtjänsten och landstinget genom minskad användning av resurser i form av inläggning i slutenvård, vistelse på HVB eller vård via LVM. Individerna upplever i stor utsträckning att Case managern är ett stöd i att samordna deras nätverk. Insatsen upplevs som ett särskilt bra stöd när det gäller arbete/sysselsättning, boende samt fritidssysselsättning och ekonomi. Resultatet pekar också på att Case managern har fått individernas tillit för att fungera som en mellanperson och samordna nätverkets alla aktörer. (FoU Norrbotten, 2009)

Inkluderande rehabilitering

Ett exempel på satsningar som visat goda resultat för unga vuxna som står utanför arbetsmarknaden är ett gemensamt projekt kring arbetslivsinriktad rehabilitering som sex samordningsförbund i Västsverige ingick 2015. Projektet riktar sig till personer med psykisk ohälsa som står långt från arbetsmarknaden och består av sju delprojekt med olika inriktningar. Ett riktar sig till unga mellan 18-29 år med psykisk ohälsa där man kombinerar

motiverande samtal, fysisk aktivitet, arbetsträning och boendestöd utifrån individens specifika behov. Ett annat delprojekt erbjuder individuella psykologsamtal till unga vuxna i åldern 20-25 år för att bidra med redskap till att styra och ta ansvar för sin egen situation efter sin förmåga. Detta har även höjt socialtjänstens kompetens i att se och förstå vilket psykiatriskt stöd som individer i målgruppen har behov av. Projektets arbetsätt visade på framgångsrika resultat redan efter 6 månader, då flera av deltagarna hade gått vidare till arbete, studier eller annat stöd som identifierats av projektet. (Svenska ESF-rådet, u.å.)

Blixtjobb

Stadsmissionen i Stockholm har en verksamhet som heter Blixtjobb. Det är en verksamhet som riktar sig till personer med missbruksproblematik. Den som vill arbeta skriver in sig hos Blixtjobb. Varje vardagsmorgon hålls en morgonträff då de som vill arbeta den dagen infinner sig. Dagens jobb delas sedan ut och kan till exempel vara flyttjobb. Vid dagens slut får den som arbetat sin lön direkt. Det ställs inga krav på drogfrihet, däremot behöver man vara i skick att kunna genomföra dagens arbete.

4. Fördjupad analys

Slutsatser/förslag på arbete framåt

Ett tydliggörande behöver göras innan vi påbörjar analysen. Målgruppen i analysen är gjord på ett litet underlag, då antalet unga vuxna inte var så stort som vi i inledningsskedet trodde. Totalt 38 individer faller i dagsläget inom ramen för målgruppskriterierna. Trots detta kan vi med hjälp av inventeringen se att det finns flera gemensamma nämnare som återkommer inom målgruppen. Dessa gemensamma nämnare finner vi genom den lokala kartläggningen samt genom omvärldsbevakningen. I och med detta kan vi anamma vissa teorier och angreppssätt som skulle kunna implementeras för att nå ett framgångsrikt arbete med målgruppen.

En upptäckt som inte är förvånande eller okänd för oss, efter att ha fördjupat oss i målgruppen unga vuxna i Värmdö kommun, är att de unga vuxna har en utbredd psykisk ohälsa. De flesta unga vuxna är även utan fast bostad och majoriteten av de unga saknar etablering på arbetsmarknaden eller sammanhang i likvärdig kontext. Majoriteten av de unga saknar fullgoda gymnasial- eller grundskolebehörigheter.

Utifrån kartläggningen som vi gjort avseende målgruppen i Värmdö kommun kan vi se likheter med den övergripande statistik på nationell nivå som framkommer genom omvärldsbevakningen. De problemområden som finns inom vård målgrupp skiljer sig inte nämnvärt från hur det ser ut i resten av Sverige. Det vi kan se är att den största utmaningen kring målgruppen är att försöka stävja den psykiska ohälsa som dominerar idag, detta tillsammans med ofullständiga skolbehörigheter.

Nyligen (maj 2018) har vi gjort en inventering av den totala målgruppen som uppstår försörjningsstöd i kommunen, detta utifrån ett utökad remitteringsförfarande till vår arbetsmarknadsgrupp (AMG). Där kan vi se att de unga vuxna som inte redan har en etablerad kontakt med Arbetsförmedlingen har en svårare problematik. Det unga som inte kunde remitteras till AMG har mer omfattande problematik så som funktionsnedsättning, omfattande missbruk, psykisk sjukdom eller diffus multiproblematik. Dessa individer skulle enligt deras socialsekreterare vara i behov av större omfattning av stöd, vägledning och coaching för att kunna komma vidare ut mot självständighet.

Framgång av samordning

I omvärldsbevakningen har man sett att det är tidiga och individuellt samordnande insatser som ger framgång i arbetet med målgruppen unga vuxna. Genom att i ett tidigt skede erbjuda rätt anpassade insatser kan man lyckas nå uppsatta mål för den unga vuxna. Detta har varit vår hypotes under arbetet då vi av både kunskap och erfarenhet vet att denna typ av insatser även är verksamma på flertalet av våra olika målgrupper som har kontakt med socialtjänsten. Forskning visar att det finns vinster för både individen och samhället i stort att satsa på detta då man kan se att den unge når meningsfullhet och självständighet i större utsträckning om man arbetar på detta sätt. En förutsättning för att kunna stödja de unga vuxna är också att se till bakomliggande orsaker till utanförskapet, utsattheten och/eller de svårigheter som förekommer. Genom att kartlägga dessa orsaker skapas förutsättningar att möta individens specifika behov och erbjuda riktade insatser.

Arbete och studier

Den specialinriktning vi har idag via AMG är snäv. Avgränsningarna utesluter större delen av vår målgrupp. Detta då det ställs som krav att den unga ska vara inskriven på

arbetsförmedlingen exempelvis. I och med kravbilden behöver den unga ha vissa färdigheter som vi ser att ca 75 % av vår målgrupp inte har. De flesta har större svårigheter och har längre ”startsträcka” och därav passar de inte in i DUA: s målgruppsbeskrivning. Att gå ut i studier på en omfattning så att man klarar sig försörjningsmässigt med studielån eller att ta ett arbete så att man får en lön att kunna försörja sig på kräver en del av den unga. En kravbild som inte stämmer överens med majoriteten av vår målgrupp. En tanke skulle kunna vara att sänka kravbilden och kunna erbjuda något som ligger steget före heltidsjobb eller heltids studier. Många av våra unga behöver steget innan arbete och studier. Vi kan se ett behov av anpassad arbetsträning och anpassad praktik för många unga.

En av de viktigaste faktorerna för ett framgångsrikt arbete med den unga vuxna är att få individen att fullfölja sina grundläggande studier. Detta är en stor utmaning inom målgruppen i vår kommun då majoriteten saknar fullbordade studier från grundskola eller gymnasium. När en enskild studerar med möjlighet till studiemedel hänvisas försörjningen till CSN. Här kan det skapas en svårighet för den unge om denne skulle behöva studera upp sina behörigheter men inte karar av detta i tillräcklig hög omfattning för att få tillräckligt med studiemedel. Riktlinjerna för försörjningsstöd är tydliga på punkten att den som vill studera skall gör detta med hjälp av statligt stöd, dvs. CSN. Detta selekterar bort de unga som inte klarar av att uppfylla det kravet. Frågan man bör ställa sig och fokusera på då är; Vad kan vi göra för att den unge skall kunna uppnå tillräcklig kapacitet för att klara av att studera med hjälp av CSN? Målet bör vara att alla unga ska uppnå full behörighet, dock vet vi att det kommer att finnas undantag och för dessa skulle man kunna tänka praktik eller lärlingsplatser som ett alternativ. Ett sådant arrangemang skulle kunna drivas som ett projekt men skulle då behöver en samordnare som kan samverka med lokala företag och näringsidkare.

Sociala företag

Sociala företag är ett annat tillvägagångsätt för att få den unga ur utanförskap. Genom ett socialt företag får individen på ett anpassat sätt möjlighet och utrymme till att i egen takt utvecklas och tränas i färdigheter. Att ge den unga tiden att tränas och att stärkas sin person. Här skulle någon typ av lärlingsprogram kunna förverkligas och vara framgångsrikt för den unga. Det finns många framgångsrika exempel att referera till kring detta.

Case manager

Att införa en Case manager som samordnar den enskildes alla kontakter finns det också goda exempel på. En Case manager skulle fylla flertalet funktioner för den unga och genom en sådan insats skulle vi även täcka in de unga som står längre ifrån arbetsmarknad och studier. Särskild framgång har setts hos målgruppen som har missbruk eller mer omfattande psykisk ohälsa alternativt neuropsykiatriska diagnoser. Case Manager är exempel på en kompletterande funktion som skulle vara intressant att undersöka om det skulle vara framgångsrikt och applicerbart i detta sammanhang. Detta för att ungdomar/unga vuxna ska lyckas i insatserna oavsett om de finns inom de traditionella ramarna eller inte. Det vi skulle behöva utforma är ett möjligt arbetssätt i projektform för att kunna visa på eventuella vinster med en sådan kompletterande funktion. Detta skulle förhoppningsvis möjliggöra en förbättrad samordning/samverkan mellan myndigheterna kring målgruppen.

Samverkan verkar än dock var den största framgångsfaktorn tillsammans med individuell anpassning utifrån en professionell bedömning. Det som skulle vara Värmdö kommun behjälpligt är främst en satsning på Case Manager utifrån beskrivningen ovan. Då kommunens målgrupp är liten sett till mängd, resurskrävande sett till att de står långt från arbetsmarknaden, och att det finns en hög grad av variationer i de unga vuxnas grundförutsättningar behöver en insats vara flexibel och lätt att behovsanpassas över tid.

Blixtjobb

Att kunna erbjuda blixtjobb skulle kunna möta en del av vår målgrupp som står längst från arbetsmarknad och studier, men även de unga som har stora variationer i mående och drogfrihet. Ett sätt att i deras egen takt få komma åter till struktur och meningsfullhet kan blixtjobb bidra till. Det dilemma som kan uppstå i detta är, motivatorn för de unga som har försörjningsstöd. Då kravbilden inte finns på deltagande annat än när man själv vill kan motivationen skifta utifrån att det skulle reducera ner det ekonomiska biståndet de dagar de arbetar. Här behöver man i så fall ha en annan ingång till dessa unga och motivera dem utifrån meningsfullhet och delaktighet och frågan är då om konceptet skulle göra någon skillnad i förhållande till andra möjligheter till sysselsättning. Konceptet blixtjobb skulle vara intressant att undersöka närmare för att se om detta skulle kunna införas som ett projekt inom samordningsförbundet. En förutsättning skulle vara att både Nacka och Värmdö deltar i projektet. Målsättningen med projektet skulle vara ökad hälsa för målgruppen samt att

deltagarna på sikt går vidare till annan sysselsättning med högre kravbild.

IPS projekt

IPS projekt (Individual Placement and Support) skulle även detta vara ett bra projekt att titta närmare på utifrån den del av vår målgrupp som är mest resurssvaga. Det finns goda exempel på att dessa projekt ger resultat och Värmdö har tidigare varit ett av dessa goda exempel. Med denna typ av projekt behövs särskilda satsningar och ett målgruppsunderlag som Värmdö kommun delvis kan bistå med i viss omfattning. För att etablera arbetet utifrån IPS-modellen skulle det vara av vikt att ett genomförandeprojekt pågår under en längre period.

Målsättningen med projektet bör vara att Nacka och Värmdö på sikt tillsammans kan driva en sådan verksamhet med en tydlig samverkansmodell som grund. Målgruppen bör vara upp till 65 år och rikta sig till personer med missbruksproblematik och/eller socialpsykiatrisk problematik. Utifrån kommunens storlek är det av vikt att det finns andra parter att bygga verksamheten tillsammans med för att upprätthålla volymerna avseende deltagare.

Övrigt

Att målgruppen till största del står utan egen bostad tänker jag inte är ett av de mest övergripande problemen utifrån att samhället i stort ser ut på likande sätt. Unga människor bor i allt större utsträckning hemma längre tid av sitt liv. Orsakerna är flera, men en stor orsak är bostadsbristen i Storstockholmsområdet. Utifrån vår målgrupp har det en annan relativt naturlig förklaring och det är att de inte har någon inkomst. Utan inkomst är det svårt att få ett hyreskontrakt.

Vår målgrupp är liten, spretig och de har alla unika behov. Därav behöver vi anpassa oss och verkligen tänka till vid en eventuell satsning. Utifrån storleken av vår målgrupp i Värmdö kommun är det viktigt att samverka med grannkommuner och andra parter för att kunna säkra kompetens och resurser för ett framgångsrikt genomförande i ett projekt. Att bygga upp en ny verksamhet kan vara resurskrävande initialt och ställer ofta höga krav på uppföljning och utvärdering. Värnas möjligheter till att driva projekt och på så sätt etablera verksamheter som kommunen/kommunerna på sikt skulle kunna överta och fortsätta driva i egen eller delad regi är ytterst hjälpsamt, särskilt för en kommun med mindre volymer sett till målgrupperna.

Referenser

- FoU Nordväst. (2007). *Utvärdering av Ungdomsslussen i Järfälla Kommun*. Hämtad från http://www.fou-nordvast.se/wp-content/uploads/2013/04/utvardering_ungdomsslussen_2007.pdf
- FoU Norrbotten. (2009). *Case management- framgång eller nyhetens behag? En utvärdering av Case management med fokus på resultat och på individernas upplevelse av Case management*. (FoU Rapport 60:2009. Hämtad från [http://www.fouvalfard.se/\\$2/2009-case-management.pdf](http://www.fouvalfard.se/$2/2009-case-management.pdf)
- Kunskapsguiden. (u.å.). *Arbetslivsinriktad rehabilitering enligt IPS-modellen*. Hämtad 2017-12-14 från <http://www.kunskapsguiden.se/psykiatri/Teman/sysselsattning/Sidor/Sysselsattning-arbetslivsinriktad-rehabilitering-enligt-IPS-modellen.aspx>
- Länsstyrelsen i Stockholms län. (2007). *Unga vuxna med försörjningsstöd. En granskning av socialtjänstens arbete 2006*. (Rapport 2007:13) Hämtad från <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2007/rapport-2007-13.pdf>
- Markström, Bejerholm, Svensson och Bergmark. (2015). *Implementeringen av nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni – exemplen IPS och ACT* (ISBN 978-91-7623-245-5). Lund: Centrum för Evidensbaserade Psykosociala Insatser, Lunds Universitet.
- Mårtensson. (2014). *IPS projektet Södertörn. Värmdö-Haninge-Tyresö-NMårtensson. (2014). IPS projektet Södertörn. Värmdö-Haninge-Tyresö-Nynäshamn Försäkringskassan-Capio psykiatri*. Hämtad från Public360 (Värmdö kommun), Dnr 14SCN/0041.
- Nacka kommun. (2017). *Ökad service till unga vuxna med behov av stöd*. Hämtad 2017-12-14 från <https://www.nacka.se/valfard-samhallsservice/valfardsamhallsservicenyheter/2017/02/okad-service-till-unga-vuxna-med-behov-av-stod/>
- Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. (u.å.). *I siffror*. Hämtad 2017-12-14 från <http://uvas.se/i-siffror/#temagruppen-unga-i-arbetslivet>
- Samordningsförbundet Huddinge Botkyrka Salem. (u.å.). *Slussen*. Hämtad 2017-12-14 från <http://www.samordningsforbundethbs.se/web/page.aspx?refid=76>
- Samordningsförbundet Stockholms stad. (u.å.). *Pågående insatser och projekt*. Hämtad 2017-12-13 från <http://samordningstockholm.se/pagaende-insatser-och-projekt/>
- Socialstyrelsen. (2013). *Utvärdering av försöksverksamheter i kommuner. Individual Placement and Support, individanpassat stöd till arbete för personer med psykisk funktionsnedsättning*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-12-19>
- Socialstyrelsen. (2016). *Individ- och familjeomsorg. (Lägesrapport 2016)*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20080/2016-2-22.pdf>
- Socialstyrelsen. (2017). *Utvecklingen av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna. Till och med 2016*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20785/2017-12-29.pdf>
- Socialstyrelsen. (u.å.). *Case management*. Hämtad 2017-12-14 från <http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/sokimetodguidenforsocialtarbete/casemanagement>
- SOU. (2003). *Unga utanför. (SOU 2003:92)* Hämtad från <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2003/10/sou-200392/>

SOU. (2017). *Förslag till inrättande av en Funktion som ska stödja de aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar*. (U 2015:06). Hämtad från <http://uvas.se/wp-content/uploads/2017/10/Redovisning-av-tilläggsuppdrag-dir-201781-U201506.pdf>

Svenska ESF-rådet. (u.å.). Framgångsrik västsvensk samordning för arbetslivsinriktad rehabilitering. Hämtad 2017-12-14 från <https://www.esf.se/sv/Resultat/Projektartiklar/Projektartiklar-20014-2020/Vastsvensk-samordning-for-arbetslivsinriktad-rehabilitering/>

Temagruppen Entreprenörskap och Företagande inom social ekonomi (u.å.) *Gör arbetsintegrerade företag en skillnad?* Hämtad från <http://www.sofisam.se/download/18.31c2dc0f149b90a66014cb70/1472023480186/Effekt%20av%20arbetsintegrerade%20sociala%20%C3%B6retag.pdf>

Temagruppen Unga i Arbetslivet. (2017). *Unga utanför i åtta regioner. En beskrivning av unga som varken arbetar eller studerar*. Hämtad från http://www.temaunga.se/sites/default/files/Rapporter/unga_utanfor_i_atta_regioner.pdf.pdf

Ung idag. (2014). *Varken arbetar eller studerar (UVAS)*. Hämtad 2017-12-14 från http://www.ungidag.se/indikator/arbete_och_boende/varken-arbetar-eller-studerar-uvas1

Ung idag. (2016). *Sjukpenning och/eller aktivitetsersättning*. Hämtad 2017-12-14 från http://www.ungidag.se/indikator/ekonomisk_och_social_utsatthet/sjukpenning-och-eller-aktivitetsersattning#

Uppdrag psykisk hälsa Stockholms län. (u.å.). *Barn och unga*. Hämtad 2017-12-14 från <https://www.uppdragpsykiskhalsa.se/stockholmslan/barn-unga/>